ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 29ης Απριλίου 2004 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-456/01 P και C-457/01 P,

Henkel KGaA, με έδρα το Ντύσελντορφ (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τον C. Osterrieth, Rechtsanwalt,

προσφεύγουσα,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (δεύτερο τμήμα) της 19ης Σεπτεμβρίου 2001, T-335/99, Henkel κατά ΓΕΕΑ (ορθογώνια ταμπλέτα κόκκινου και λευκού χρώματος (Συλλογή 2001, σ. II-2589), με τις οποίες ζητείται η εξαφάνιση των αποφάσεων αυτών,

όπου ο έτερος διάδικος είναι το

Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), εκπροσωπούμενο από τον D. Schennen και την S. Laitinen,

καθού πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, και τους J. N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissochet, R. Schintgen και την F. Macken (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
γραμματέας: M. Múgica Arzamendi, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, όπου η Henkel KGaA εκπροσωπήθηκε από τον C. Osterrieth και το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) από τους D. Schennen και A. von Mühlendahl,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της

6ης Νοεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Νοεμβρίου 2001, η Henkel KGaA (στο εξής: Henkel) άσκησε δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου αναίρεση κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου της 19ης Σεπτεμβρίου 2001, Τ-335/99, Henkel

κατά ΓΕΕΑ (ορθογώνια ταμπλέτα κόκκινου και λευκού χρώματος) (Συλλογή 2001, σ. II-2581, στο εξής: απόφαση Τ-335/99), και Τ-336/99, Henkel κατά ΓΕΕΑ (ορθογώνια ταμπλέτα πράσινου και λευκού χρώματος) (Συλλογή 2001, σ. II-2589, στο εξής: απόφαση Τ-336/99) (αναφερόμενες στο εξής από κοινού ως αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις), με τις οποίες το Πρωτοδικείο απέρριψε τις προσφυγές για την ακύρωση των αποφάσεων του τρίτου τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (στο εξής: ΓΕΕΑ) της 21ης Σεπτεμβρίου 1999 (υποθέσεις R 70/1999-3 και R 71/1999-3), με τις οποίες απορρίφθηκαν οι προσφυγές της κατά της αρνήσεως της καταχωρίσεως ως κοινοτικών σημάτων των ταμπλετών σε τρισδιάστατο σχήμα για προϊόντα διαφόρων κλάσεων, μεταξύ των οποίων και προϊόντα για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων (στο εξής: επίδικες αποφάσεις).

2 Με διάταξη του προέδρου του έκτου τμήματος του Δικαστηρίου της 2ας Ιουνίου 2003, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-456/01 P και C-457/01 P προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Το νομικό πλαίσιο

3 Κατά το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1):

«Μπορεί να αποτελέσει κοινοτικό σήμα οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ιδίως λέξεις, συμπεριλαμβανομένων των ονομάτων των προσώπων, σχέδια, γράμματα, αριθμοί, το σχήμα προϊόντος ή της συσκευασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τα σημεία αυτά είναι ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων.»

4 Το άρθρο 7 του ίδιου κανονισμού ορίζει:

«1. Δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση:

α) τα σημεία που δεν πληρούν τους όρους του άρθρου 4·

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα·

γ) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν, στις συναλλαγές για τη δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών αυτών·

[...]

3. Η παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', δεν εφαρμόζεται αν το σήμα έχει αποκτήσει για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες ζητείται η καταχώριση διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης που του έχει γίνει.»

Το ιστορικό της διαφοράς

5 Στις 15 Δεκεμβρίου 1997 και τις 8 Ιανουαρίου 1998 η Henkel ζήτησε από το ΓΕΕΑ να καταχωριστούν ως τρισδιάστατα κοινοτικά σήματα σε σχήμα ταμπλέτας δύο ορθογώνιες ταμπλέτες, οι οποίες περιελάμβαναν η μία δύο επάλληλα στρώματα, ένα κόκκινο και ένα λευκό (υπόθεση Τ-335/99) και η άλλη, δύο επάλληλα στρώματα, ένα λευκό και ένα πράσινο (υπόθεση Τ-336/99).

6 Τα προϊόντα ως προς τα οποία ζητείται η καταχώριση είναι προϊόντα της κλάσεως 3, κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας για τη διεθνή ταξινόμηση προϊόντων και υπηρεσιών για την καταχώριση σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε, και αντιστοιχούν στην ακόλουθη περιγραφή: «προϊόντα σε σχήμα ταμπλέτας για πλυντήρια ρούχων και πλυντήρια πιάτων».

7 Με αποφάσεις της 3ης Φεβρουαρίου 1999, ο εξεταστής του ΓΕΕΑ απέρριψε τις αιτήσεις καταχωρίσεως, για τον λόγο ότι τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση στερούνται διακριτικού χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, δεν επιτρέπεται η καταχώρισή τους σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94.

8 Με τις επίδικες αποφάσεις, το τρίτο τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ επικύρωσε τις αποφάσεις του εξεταστή, εκτιμώντας, ως προς καθένα από τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση, ότι στερούνται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο σχήμα δεν επιτελεί, όσον αφορά τον καταναλωτή ή τον τελικό αγοραστή, καμία λειτουργία αναγνωρίσεως της προελεύσεως των προϊόντων για τα οποία προοριζονταν το σήμα. Το εν λόγω τμήμα έκρινε ότι ένα τρισδιάστατο σχήμα πρέπει να έχει επαρκώς πρωτότυπη όψη ώστε να εντυπώνεται εύκολα στη μνήμη και να ξεχωρίζει από τα συνηθισμένα του εμπορίου.

Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και οι αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις

9 Με δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 26 Νοεμβρίου 1999, η Henkel άσκησε δύο αναιρέσεις με αίτημα την εξαφάνιση των επίδικων αποφάσεων.

10 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση Τ-335/99, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ ορθώς έκρινε ότι το τρισδιάστατο σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση στερείται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, βάσει των εξής σκέψεων:

«41 Εν προκειμένω, το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση συνίσταται στη μορφή και τη διάταξη των χρωμάτων ταμπλέτας απορρυπαντικού για πλυντήρια ρούχων ή για πλυντήρια πιάτων, δηλαδή στην εμφάνιση του ίδιου του προϊόντος.

42 Από το άρθρο 4 του κανονισμού 40/94 προκύπτει ότι τόσο η μορφή του προϊόντος όσο και τα χρώματα περιλαμβάνονται μεταξύ των σημείων που μπορούν να συνιστούν κοινοτικό σήμα. Εντούτοις, η γενική δυνατότητα μιας κατηγορίας σημείων να συνιστούν κοινοτικό σήμα δεν σημαίνει ότι τα σημεία που ανήκουν στην κατηγορία αυτή έχουν οπωσδήποτε διακριτικό χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94 σε σχέση με συγκεκριμένο προϊόν ή συγκεκριμένη υπηρεσία.

43 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση «τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα». Πρέπει να θεωρείται ότι έχει διακριτικό χαρακτήρα το σήμα που καθιστά δυνατή τη διάκριση, σε συνάρτηση με την προέλευσή τους, των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία ή για τις οποίες ζητείται η σχετική καταχώριση. Προς τούτο, δεν απαιτείται να παρέχει συγκεκριμένη πληροφορία σχετικά με την ταυτότητα του παραγωγού του προϊόντος ή

του παρέχοντος υπηρεσίες. Αρκεί το σήμα να παρέχει στο ενδιαφερόμενο κοινό τη δυνατότητα να διακρίνει το προϊόν ή την υπηρεσία που αφορά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες με διαφορετική εμπορική προέλευση και να συνάγει ότι όλα τα προϊόντα ή όλες οι υπηρεσίες που καλύπτει το σήμα παράγονται, διατίθενται στο εμπόριο ή παρέχονται υπό τον έλεγχο του δικαιούχου του σήματος αυτού, ο οποίος έχει την ευθύνη για την ποιότητά τους (βλ. επ' αυτού την απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon, Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28).

44 Από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94 προκύπτει ότι ένα ελάχιστο όριο διακριτικού χαρακτήρα αρκεί για να μην ισχύει ο λόγος απορρίψεως της σχετικής αιτήσεως τον οποίο προβλέπει το άρθρο αυτό. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο ελέγχου a priori και ανεξάρτητα από το ζήτημα αν θα ληφθεί υπόψη η χρήση του σημείου κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94 αν το σήμα του οποίου ζητείται η κ□ταχώριση θα παράσχει στο κοινό για το οποίο προορίζονται τα οικεία προϊόντα τη δυνατότητα να διακρίνει τα προϊόντα αυτά από εκείνα που έχουν άλλη εμπορική προέλευση όταν θα πρόκειται να επιλέξει προβαίνοντας σε κάποια αγορά.

45 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94 δεν κάνει διάκριση μεταξύ διαφόρων κατηγοριών σημάτων. Επομένως, τα κριτήρια εκτιμήσεως του διακριτικού χαρακτήρα των τρισδιάστατων σημάτων που συνίστανται στη μορφή του ίδιου του προϊόντος δεν διαφέρουν από τα ισχύοντα για τις λοιπές κατηγορίες σημάτων.

46 Πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη, στο πλαίσιο της εφαρμογής των κριτηρίων αυτών, το γεγονός ότι ο τρόπος με τον οποίο το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται το σήμα δεν είναι απαραίτητα ο ίδιος στην περίπτωση ενός τρισδιάστατου σήματος που συνίσταται στη μορφή και στα χρώματα αυτού τούτου του προϊόντος έναντι της περιπτώσεως λεκτικού, εικονιστικού ή τρισδιάστατου σήματος το οποίο δεν αποτελείται από τη μορφή του προϊόντος. Πράγματι, ενώ το κοινό έχει τη συνήθεια να εκλαμβάνει αμέσως τα τελευταία αυτά σήματα ως σημεία που προσδιορίζουν το προϊόν, τούτο δεν ισχύει οπωσδήποτε και όταν το σημείο ταυτίζεται με την όψη αυτού τούτου του προϊόντος.

47 Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται το σήμα το ενδιαφερόμενο κοινό, το τμήμα προσφυγών ορθά παρατήρησε ότι τα προϊόντα για τα οποία ζητείται η καταχώριση σήματος εν προκειμένω, ήτοι απορρυπαντικά για πλυντήρια ρούχων και πλυντήρια πιάτων με μορφή ταμπλέτας, είναι καταναλωτικά αγαθά ευρέως διαδεδομένα. Το ενδιαφερόμενο για τη χρησιμοποίηση των προϊόντων αυτών κοινό είναι το σύνολο των καταναλωτών. Επομένως, ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση πρέπει να εκτιμηθεί λαμβανομένης υπόψη της τεκμαιρόμενης προσδοκίας του μέσου καταναλωτή, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιουλίου 1998, C-210/96, Gut Springenheide και Tusky, Συλλογή 1998, σ. I-4657, σκέψεις 30 έως 32).

48 Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται το σήμα το ενδιαφερόμενο κοινό επηρεάζεται, καταρχάς, από το επίπεδο της προσοχής του μέσου καταναλωτή, το οποίο είναι δυνατόν να ποικίλλει αναλόγως της κατηγορίας των οικείων προϊόντων ή υπηρεσιών (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 1999, C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, Συλλογή 1999, σ. I-3819, σκέψη 26). Επ' αυτού, το τμήμα προσφυγών ορθά θεώρησε ότι, προκειμένου περί προϊόντων καθημερινής χρήσεως, το επίπεδο προσοχής του μέσου καταναλωτή έναντι της μορφής και των χρωμάτων των ταμπλετών απορρυπαντικού για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων δεν είναι υψηλό.

49 Για να εκτιμηθεί αν το κοινό εκλαμβάνει ως ένδειξη προελεύσεως τον συνδυασμό της μορφής και της διατάξεως των χρωμάτων της επίμαχης ταμπλέτας πρέπει εξεταστεί η συνολική εντύπωση την οποία προκαλεί ο συνδυασμός αυτός (βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-251/95, SABEL, Συλλογή 1997, σ. I-6191, σκέψη 23), πράγμα το οποίο δεν είναι ασυμβίβαστο με τη διαδοχική εξέταση των διαφόρων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την παρουσίαση του προϊόντος.

50 Το τρισδιάστατο σχήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση [...] αποτελεί ένα από τα βασικά γεωμετρικά σχήματα και είναι μία από τις φυσικές μορφές που μπορεί κανείς να φανταστεί όσον αφορά απορρυπαντικό προϊόν για πλυντήρια ρούχων ή για πλυντήρια πιάτων [...].

51 Όσον αφορά την ύπαρξη δύο στρωμάτων [...], πρέπει να σημειωθεί ότι το ενδιαφερόμενο κοινό είναι συνηθισμένο στην ύπαρξη στοιχείων με διαφορετικό χρώμα στα απορρυπαντικά. [...] Επομένως, οι εν λόγω έγχρωμοι κόκκοι δείχνουν ορισμένες ιδιότητες του προϊόντος, χωρίς ωστόσο να μπορούν να θεωρηθούν ως περιγραφική ένδειξη υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94. Εντούτοις, από το γεγονός ότι δεν μπορεί να ισχύσει ο τελευταίος αυτός λόγος αρνήσεως καταχωρίσεως δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι έγχρωμοι κόκκοι προσδίδουν οπωσδήποτε διακριτικό χαρακτήρα στο σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση. Πράγματι, ο χαρακτήρας αυτός ελλείπει όταν στο κοινό για το οποίο προορίζεται το οικείο προϊόν έχει δοθεί η εντύπωση ότι η ύπαρξη εγχρώμων κόκκων δείχνει ορισμένες ιδιότητες του προϊόντος και δεν αποτελεί ένδειξη της προελεύσεώς του, όπως εν προκειμένω. Όμως, το ενδεχόμενο να αποκτήσουν οι καταναλωτές τη συνήθεια να αναγνωρίζουν το προϊόν με βάση τα χρώματά του δεν αρκεί από μόνο του για να μην μπορεί να ισχύσει ο λόγος αρνήσεως καταχωρίσεως που στηρίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94. Μια τέτοια εξέλιξη του τρόπου με τον οποίο το κοινό αντιλαμβάνεται το σήμα δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη, εφόσον αποδειχθεί, παρά μόνο στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94.

[...]

53 [...] Η χρησιμοποίηση βασικών χρωμάτων, όπως το κυανό ή το πράσινο, είναι τρέχουσα ή ακόμα τυπική για απορρυπαντικά προϊόντα. Η προσφυγή σε άλλα βασικά χρώματα, όπως το κόκκινο ή το κίτρινο, αποτελεί μία από τις φυσικές παραλλαγές της τυπικής παρουσιάσεως των προϊόντων αυτών.

54 Επομένως, το τρισδιάστατο σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση αποτελείται από συνδυασμό φυσικών και τυπικών στοιχείων παρουσιάσεως του ως άνω προϊόντος.

[...]

56 Έναντι της συνολικής εντυπώσεως που προκαλεί η μορφή και η διάταξη των χρωμάτων της επίδικης ταμπλέτας, το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση δεν θα παράσχει στο ενδιαφερόμενο κοινό τη δυνατότητα να διακρίνει τα επίμαχα προϊόντα από εκείνα που έχουν άλλη εμπορική προέλευση όταν θα πρόκειται να επιλέξει προβαίνοντας σε κάποια αγορά.

57 Πρέπει να προστεθεί ότι το γεγονός ότι το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση δεν μπορεί να δείξει την προέλευση του προϊόντος, a priori και ανεξάρτητα από τη χρήση του κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω του σχετικά μεγάλου αριθμού παρόμοιων ταμπλετών που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά. Κατά συνέπεια, δεν είναι αναγκαίο να κριθεί εν προκειμένω το ζήτημα αν ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος πρέπει να εκτιμάται κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως ή κατά τον χρόνο αυτής ταύτης της καταχωρίσεως.

[...]

59 Επομένως, ορθά δέχθηκε το τμήμα προσφυγών ότι το τρισδιάστατο σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση στερείται διακριτικού χαρακτήρα.

60 Το γεγονός ότι τα κριτήρια εκτιμήσεως του χαρακτήρα αυτού, στην περίπτωση τρισδιάστατου σήματος που αποτελείται από τη μορφή του ίδιου του προϊόντος, δεν είναι αυστηρότερα από τα ισχύοντα για τις άλλες κατηγορίες σημάτων δεν επιδέχεται αμφισβήτηση.

61 Πράγματι, οι σκέψεις που οδήγησαν το τμήμα προσφυγών να διαπιστώσει την έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση δικαιολογούν το ίδιο ακριβώς συμπέρασμα έναντι των κριτηρίων εκτιμήσεως του χαρακτήρα αυτού, που ισχύουν για όλα τα σήματα, ανεξάρτητα από το αν είναι λεκτικά, εικονιστικά ή τρισδιάστατα.»

11 Με την απόφαση Τ-336/99, το Πρωτοδικείο κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα. Οι σκέψεις 38 έως 58 της αποφάσεως αυτής έχουν την ίδια κατ' ουσίαν διατύπωση με τις σκέψεις 40 έως 52 και 54 έως 61 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως Τ-335/99, οι οποίες παρατίθενται αυτούσιες στην προηγούμενη σκέψη.

12 Επομένως, το Πρωτοδικείο απέρριψε, με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, τις προσφυγές που άσκησε η Henkel κατά των επίδικων αποφάσεων.

Οι αιτήσεις αναιρέσεως

13 Η Henkel ζητεί να εξαφανιστούν οι αναιρεσιβαλλόμενες και οι επίδικες αποφάσεις και να καταδικαστεί το ΓΕΕΑ στα δικαστικά έξοδα.

14 Το ΓΕΕΑ ζητεί να απορριφθούν οι αιτήσεις αναιρέσεως και να καταδικαστεί η Henkel στα δικαστικά έξοδα.

15 Με διάταξη της 9ης Ιανουαρίου 2003, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου απέρριψε την αίτηση παρεμβάσεως που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 6 Μαΐου 2002 η εταιρία Reckitt Benckiser NV, με την οποία ζητούσε να παρέμβει υπέρ της Henkel.

16 Προς στήριξη των αιτήσεων αναιρέσεως, η Henkel προβάλλει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομική πλάνη, ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94. Ο μοναδικός λόγος αναιρέσεως συνίσταται κατ' ουσία από τρία συναφή σκέλη, τα οποία αφορούν:

— τον διακριτικό χαρακτήρα των σημάτων των οποίων ζητείται η καταχώριση,

— τον προσδιορισμό του βαθμού της προσοχής που δείχνει ο μέσος καταναλωτής και

— το χρονικό σημείο κατά το οποίο επιβάλλεται να γίνει η εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα των εν λόγω σημάτων.

17 Το ΓΕΕΑ φρονεί ότι, με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομική πλάνη ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94.

Επί του πρώτου σκέλους σχετικά με τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος

Επιχειρήματα των διαδίκων

18 Καταρχάς, η Henkel προβάλλει ότι το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενο ότι τα ορθογώνια σχήματα των επίμαχων ταμπλετών αποτελούν σχήματα που μπορεί κανείς αβίαστα να φανταστεί, ακολούθησε εσφαλμένο κριτήριο για την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος. Ειδικότερα, έπρεπε να περιοριστεί στην ανάλυση του αν τα χαρακτηριστικά των εν λόγω ταμπλετών διαφέρουν από τα συνήθη για τέτοια προϊόντα χαρακτηριστικά ή αν τα χαρακτηριστικά αυτά επιβάλλονται από τεχνικούς περιορισμούς.

19 Η Henkel αμφισβητεί επίσης τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι τα διάφορα χρώματα που χρησιμοποιούνται σε ένα απορρυπαντικό δεν γίνονται αντιληπτά ως ένδειξη της προελεύσεως του προϊόντος, αλλά αποτελούν για τον καταναλωτή απλή ένδειξη της παρουσίας διαφόρων δραστικών ουσιών στο προϊόν αυτό. Σύμφωνα με τη Henkel, το κοινό αντιλαμβάνεται τη διάταξη των χρωμάτων ως ειδικό χαρακτηριστικό της εμφανίσεως ενός συγκεκριμένου απορρυπαντικού προϊόντος.

20 Η Henkel προσθέτει ότι το Πρωτοδικείο, κατά την ανάλυσή του ως προς τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση στην υπόθεση C-456/01 P, δεν έπρεπε να αγνοήσει το γεγονός ότι η αυτή είναι η μοναδική επιχείρηση που χρησιμοποιεί το κόκκινο χρώμα στα απορρυπαντικά. Πράγματι, θεωρεί ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί ο διακριτικός χαρακτήρας του εν λόγω σήματος, έχει σημασία το γεγονός ότι το κοινό, λόγω της αποκλειστικής χρησιμοποιήσεως του κόκκινου χρώματος στα εν λόγω προϊόντα, δύναται να συσχετίσει τα προϊόντα αυτά με τη Henkel.

21 Δεύτερον, σύμφωνα με τη Henkel, από το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε κυρίως στο ότι τα σχήματα και τα χρώματα των επίμαχων ταμπλετών καταλέγονται στα βασικά γεωμετρικά σχήματα και χρώματα αφήνεται να εννοηθεί ότι το Πρωτοδικείο περιέλαβε στην ανάλυσή του ως προς τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος εκτιμήσεις που άπτονται της ενδεχόμενης αναγκαιότητας να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση, αντιθέτως προς ό,τι κρίθηκε με την απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, C-108/97 και C-109/97, Windsurfing Chiemsee Συλλογή 1999, σ. I-2779).

22 Η Henkel προσθέτει ότι, σε κάθε περίπτωση, η αναγκαιότητα να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση επ' ουδενί αντίκειται στη χρησιμοποίηση του συνδυασμού σχήματος και χρωμάτων, όπως αυτών των οποίων ζητείται εν προκειμένω η καταχώριση ως σήματος. Όσον αφορά, καταρχάς, το σχήμα, αυτό επιλέγεται ελεύθερα από τον παρασκευαστή, με την επιφύλαξη ορισμένων τεχνικών παραμέτρων. Όσον αφορά το τεχνικό μέρος, δεν προκύπτει ότι οι ανταγωνιστές, προκειμένου να είναι σε θέση να παρασκευάσουν ταμπλέτες εύχρηστες για τον καταναλωτή, είναι αναγκασμένοι να επιλέξουν το σχήμα του οποίου ζητείται, εν προκειμένω, η καταχώριση. Επίσης, ουδεμία αναγκαιότητα να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση υφίσταται όσον αφορά τη

συγκεκριμένη διάταξη χρωμάτων. Σύμφωνα με τη Henkel, ο καταναλωτής που βλέπει μία διάταξη χρωμάτων δεν την αντιλαμβάνεται ως ένδειξη που επιβάλλεται από τεχνικής απόψεως, αλλά ως ελεύθερη και ιδιόμορφη έκφραση της μοναδικότητας του προϊόντος. Επομένως, ουδεμία αναγκαιότητα να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση εμποδίζει την καταχώριση του συνδυασμού σχημάτων και χρωμάτων όπως ο συγκεκριμένος.

23 Το ΓΕΕΑ προβάλλει, καταρχάς, ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση δεν μπορούν να τύχουν της προστασίας του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, διότι πρόκειται για τρισδιάστατα σήματα που αποτελούνται από συνδυασμό στοιχείων της εμφανίσεως του προϊόντος, τα οποία μπορεί κανείς αβίαστα να φανταστεί και τα οποία προσιδιάζουν στο οικείο προϊόν, μη επιτρέποντας στο ενδιαφερόμενο κοινό να διακρίνει τα σημαινόμενα προϊόντα από αυτά που έχουν διαφορετική εμπορική προέλευση.

24 Κατά το ΓΕΕΑ, προκειμένου ένα τρισδιάστατο σήμα αποτελούμενο από το σχήμα του προϊόντος να διαθέτει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρέπει να είναι πρωτότυπο, ασυνήθιστο ή νεωτερικό. Συνήθη σχήματα ή συνήθεις συνδυασμοί σχημάτων και χρωμάτων που στερούνται πρωτοτυπίας ή που μπορεί κανείς αβίαστα να φανταστεί, δεν διαθέτουν διακριτικό χαρακτήρα.

25 Φρονεί ότι, στην περίπτωση της ταμπλέτας για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων, προέχει η λειτουργικότητα και ότι, κατά την αντίληψη του καταναλωτή, το ορθογώνιο σχήμα, όπως και οποιοδήποτε άλλο εξίσου απλό σχήμα, είναι το σύνηθες και φυσικό σχήμα για τέτοιο προϊόν. Ο καταναλωτής δεν θα αναρωτιόταν για την ακριβή σύνθεση και το αποτέλεσμα των έγχρωμων ουσιών που περιέχει η ταμπλέτα, αλλά μάλλον θα υπέθετε ότι πρόκειται για δύο ουσίες με διαφορετικές ιδιότητες και όχι ότι πρόκειται για τρόπο αναγνωρίσεως της προελεύσεως του προϊόντος. Το σχήμα του ίδιου του προϊόντος δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει ως ένδειξη της προελεύσεως παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η κατάσταση αυτή δεν οφείλεται, σύμφωνα με το ΓΕΕΑ, στην εφαρμογή διαφορετικών, ή και πιο αυστηρών, νομικών κριτηρίων. Επιβάλλεται μάλλον από πραγματικές περιστάσεις, ήτοι από τον τρόπο με τον οποίον οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται τα επίμαχα προϊόντα.

26 Το ΓΕΕΑ υποστηρίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο, εξετάζοντας με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις τον διακριτικό χαρακτήρα των σημάτων των οποίων ζητείται η καταχώριση, ορθώς στηρίχθηκε στη γενική εντύπωση που προκαλεί το σήμα, καθόσον η προσέγγιση αυτή όχι μόνο δεν αποκλείει, αλλά μάλλον επιβάλλει να εξεταστούν ξεχωριστά τα διάφορα στοιχεία της εμφανίσεως του προϊόντος. Η προσέγγιση αυτή αντιστοιχεί στην πρακτική που ακολουθεί το ΓΕΕΑ κατά την εξέταση των αιτήσεων καταχωρίσεως, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τρισδιάστατα σήματα.

27 Το ΓΕΕΑ καταλήγει ότι η υποβολή αιτήσεως για την καταχώριση τόσο απλών και στερούμενων πρωτοτυπίας σχημάτων προϊόντων δεν μπορεί να διασφαλίσει υπέρ του αιτούντος την προτεραιότητα στη χρήση ενός κοινοτικού σήματος και ότι τέτοιου είδους ταμπλέτες για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων δεν μπορούν να τύχουν της προστασίας του σήματος παρά μόνον αν και εφόσον, λόγω της εντατικής χρησιμοποιήσεώς τους, καταστεί εφικτό να εντυπωθούν ως σημεία ενός συγκεκριμένου παραγωγού, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94.

28 Όσον αφορά, δεύτερον, την αναγκαιότητα να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση, το ΓΕΕΑ υποστηρίζει ότι η ερμηνεία που δίδει η Henkel στην έννοια αυτή με βάση την παλαιότερη νομολογία των γερμανικών δικαστηρίων έχει απορριφθεί κατηγορηματικά από το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Windsurfing Chiemsee.

29 Προσθέτει ότι η περιγραφή, από τη Henkel, της εξελίξεως των απορρυπαντικών προϊόντων και της αγοράς για τα προϊόντα αυτά συνηγορεί υπέρ της πιθανολογούμενης αναγκαιότητας να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση (όχι πάντως με την έννοια της εν λόγω νομολογίας), αφού από την περιγραφή αυτή καθίσταται φανερό ότι οι διάφορες ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις εξ αρχής χρησιμοποιούσαν τόσο ορθογώνια και κυκλικά σχήματα, όσο και δεύτερο έγχρωμο στρώμα, στις ταμπλέτες για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

30 Σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού 40/94, μπορεί να αποτελέσει κοινοτικό σήμα οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παραστάσεως, υπό την προϋπόθεση ότι το σημείο αυτό είναι ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχειρήσεως από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων.

31 Από την εν λόγω διάταξη, συνάγεται ότι τόσο το σχήμα όσο και τα χρώματα του προϊόντος καταλέγονται μεταξύ των σημείων που μπορούν να αποτελέσουν κοινοτικό σήμα. Επομένως, ένα σημείο αποτελούμενο από το τρισδιάστατο σχήμα μιας ταμπλέτας για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων, σε συνδυασμό με τη διάταξη των χρωμάτων της ταμπλέτας αυτής, μπορεί καταρχήν να αποτελέσει σήμα, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι δύο προϋποθέσεις που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη.

32 Ωστόσο, όπως ορθώς επισήμανε το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 42 της αποφάσεως Τ-335/99 και 40 της αποφάσεως Τ-336/99, η εν γένει ικανότητα ενός σημείου να αποτελεί κοινοτικό σήμα, κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 40/94, δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε ότι το εν λόγω σημείο έχει διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ως άνω κανονισμού σε σχέση με συγκεκριμένο προϊόν ή συγκεκριμένη υπηρεσία.

33 Σύμφωνα με την τελευταία αυτή διάταξη, δεν επιτρέπεται η καταχώριση σημάτων που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα.

34 Διακριτικός χαρακτήρας ενός σήματος κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94 σημαίνει ότι το σήμα αυτό καθιστά δυνατή την αναγνώριση ως προερχόμενου από μία συγκεκριμένη επιχείρηση του προϊόντος ως προς το οποίο ζητείται η καταχώρισή του και, ως εκ τούτου, καθιστά δυνατή τη διάκριση του προϊόντος αυτού από αυτά άλλων επιχειρήσεων [βλ., σχετικά με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της

πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ L 40, σ. 1), που περιέχει διάταξη ταυτόσημη με αυτήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, την απόφαση της 8ης Απριλίου 2003, Linde κ.λπ., C-53/01 έως C-55/01, Συλλογή 2003, σ. I-3161, σκέψη 40].

35 Ο διακριτικός χαρακτήρας πρέπει να εκτιμάται σε σχέση αφενός με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες ως προς τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος και αφετέρου με την αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού, το οποίο αποτελείται από τον μέσο καταναλωτή των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτών, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση Linde κ.λπ., σκέψη 41 και την απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, Koninklijke KPN Nederland, C-363/99, Συλλογή 2004, σ. I-1619, σκέψη 34).

36 Από τις σκέψεις των αναιρεσιβαλλόμενων αποφάσεων προκύπτει συναφώς ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε καμία νομική πλάνη κατά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94.

37 Πράγματι, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ότι τα επίδικα σήματα στερούνται διακριτικού χαρακτήρα, αφενός, σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες ως προς τα οποία ζητείται η καταχώρισή τους και, αφετέρου, σε σχέση με την αντίληψη που σχηματίζει το ενδιαφερόμενο κοινό, το οποίο εν προκειμένω αποτελείται από το σύνολο των καταναλωτών.

38 Εξίσου ορθή ήταν η επισήμανση του Πρωτοδικείου ότι τα κριτήρια βάσει των οποίων εκτιμάται ο διακριτικός χαρακτήρας των τρισδιάστατων σημάτων που αποτελούνται από τη μορφή του ίδιου του προϊόντος δεν διαφέρουν από τα κριτήρια που ισχύουν για άλλες κατηγορίες σημάτων. Υπενθύμισε, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής των κριτηρίων αυτών, ο τρόπος με τον οποίο το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται το σήμα δεν είναι απαραίτητα ο ίδιος στην περίπτωση ενός τρισδιάστατου σήματος, αποτελούμενου από το σχήμα και τα χρώματα του ίδιου του προϊόντος, και στην περίπτωση ενός λεκτικού ή

εικονιστικού σήματος, αποτελούμενου από σημείο άσχετο με το σχήμα του προϊόντος. Πράγματι, ο μέσος καταναλωτής δεν έχει τη συνήθεια να αναγνωρίζει την προέλευση των προϊόντων βάσει του σχήματος του προϊόντος ή της συσκευασίας του, χωρίς να υπάρχει κάποιο εικονιστικό ή λεκτικό στοιχείο, κατά συνέπεια δε ενδέχεται να καταστεί δυσχερέστερη η απόδειξη του διακριτικού χαρακτήρα ενός τέτοιου τρισδιάστατου σήματος, σε σχέση με κάποιο λεκτικό ή εικονιστικό σήμα (βλ., επ' αυτού, την προπαρατεθείσα απόφαση Linde κ.λπ., σκέψη 48, και την απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, Henkel, C-218/01, Συλλογή 2004, σ. I-1725, σκέψη 52).

39 Υπό τις συνθήκες αυτές, όσο περισσότερο ομοιάζει το σχήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση προς το πλέον σύνηθες σχήμα του επίμαχου προϊόντος, τόσο πιθανότερο είναι το εν λόγω σχήμα να στερείται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94. Διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, διαθέτει μόνον το σήμα το οποίο αποκλίνει σημαντικά από τα γενικώς και συνήθως ισχύοντα στον κλάδο και, λόγω αυτού του γεγονότος, επιτελεί τη βασική του λειτουργία του προσδιορισμού της προελεύσεως του προϊόντος (βλ σχετικά με την ταυτόσημη διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της πρώτης οδηγίας 89/104, την προπαρατεθείσα απόφαση Henkel, σκέψη 49).

40 Επομένως, το Πρωτοδικείο, κρίνοντας ότι τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση στερούνται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, δεν υπέπεσε σε καμία νομική πλάνη ως προς τη διάταξη αυτή και τη συναφή νομολογία του Δικαστηρίου.

41 Όσον αφορά εν προκειμένω την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών από το Πρωτοδικείο στη συγκεκριμένη περίπτωση, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η εφαρμογή αυτή περιλαμβάνει εκτιμήσεις πραγματικών περιστατικών. Το Πρωτοδικείο, όμως, είναι το μόνο αρμόδιο, αφενός, για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, εκτός αν η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του προκύπτει από τα υποβληθέντα σ' αυτό στοιχεία της δικογραφίας, και, αφετέρου, για την εκτίμηση αυτών των πραγματικών περιστατικών. Επομένως, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν αποτελεί, με την επιφύλαξη της περιπτώσεως αλλοιώσεως των στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως εκ της φύσεώς του, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2002, DKV κατά ΓΕΕΑ, C-104/00, Συλλογή 2002, σ. I-7561, σκέψη 22).

42 Εν προκειμένω, οι διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου δεν περιέχουν κανένα στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να υποτεθεί ότι υπήρξε αλλοίωση των στοιχείων που του υποβλήθηκαν.

43 Όσον αφορά το επιχείρημα της Henkel ότι το Πρωτοδικείο έκρινε με γνώμονα την αναγκαιότητα να παραμείνει το σήμα ελεύθερο προς χρήση, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η αναγκαιότητα αυτή βασίζεται στην έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα του σχήματος και των χρωμάτων των επίμαχων ταμπλετών.

44 Σε κάθε περίπτωση, το Πρωτοδικείο, ακόμη κι αν υποτεθεί ότι, κατά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα, προέβη σε κρίσεις με γνώμονα το γενικό συμφέρον, δεν υπέπεσε σε καμία νομική πλάνη επ' αυτού.

45 Καθένας από τους λόγους αρνήσεως της καταχωρίσεως που παρατίθενται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 είναι ανεξάρτητος των άλλων και χρήζει χωριστής εξετάσεως. Εξάλλου, οι ως άνω λόγοι αρνήσεως πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του γενικού συμφέροντος που δικαιολογεί καθέναν από αυτούς (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips, Συλλογή 2002, σ. I-5475, σκέψη 77, και την προπαρατεθείσα απόφαση Linde κ.λπ., σκέψεις 67 και 71).

46 Το γενικό συμφέρον, όταν λαμβάνεται υπόψη κατά την εξέταση καθενός από τους λόγους αρνήσεως, πρέπει να αντανακλά διαφορετικές εκτιμήσεις, ανάλογα με τον προβαλλόμενο λόγο αρνήσεως.

47 Όσον αφορά την άνευ χωρικού περιορισμού καταχώριση ενός χρώματος καθ' αυτού ως σήματος, το Δικαστήριο έκρινε στην απόφαση της 6ης Μαΐου 2003, C-104/01, Libertel (Συλλογή 2003, σ. I-3793, σκέψη 60) ότι η έννοια του γενικού συμφέροντος, που διέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της πρώτης οδηγίας 89/104, διάταξη ταυτόσημη με αυτή του άρθρου 7,

παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, έγκειται στο να μην περιορίζεται αδικαιολόγητα η δυνατότητα της ελεύθερης χρήσεως των χρωμάτων από τους άλλους επιχειρηματίες που προσφέρουν ομοειδή προϊόντα ή υπηρεσίες με εκείνα ως προς τα οποία ζητείται η καταχώριση σήματος.

48 Επιβάλλεται εξάλλου η επισήμανση ότι δεν υφίσταται γενικό συμφέρον να παρασχεθεί σε όλη της την έκταση η προστασία του κανονισμού 40/94 σε σήμα το οποίο δεν επιτελεί την κύρια λειτουργία του, η οποία συνίσταται στη διασφάλιση ότι ο καταναλωτής ή ο τελικός χρήστης αναγνωρίζει την προέλευση του οικείου προϊόντος ή της οικεία υπηρεσίας, πράγμα που του επιτρέπει να διακρίνει, χωρίς το ενδεχόμενο συγχύσεως, το προϊόν ή την υπηρεσία από τα αντίστοιχα άλλης προελεύσεως.

49 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα της Henkel ότι το ΓΕΕΑ δέχθηκε ότι διαθέτουν διακριτικό χαρακτήρα σήματα αποτελούμενα από το σχήμα ταμπλετών για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων, οι οποίες είναι παρόμοιες με αυτές των οποίων ζητείται εν προκειμένω η καταχώριση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το επιχείρημα αυτό δεν προβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου.

50 Ωστόσο, αν επιτρεπόταν στον διάδικο να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμό που δεν είχε προβάλει ενώπιον του Πρωτοδικείου, τούτο θα σήμαινε ότι ο διάδικος αυτός θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στην κρίση του Δικαστηρίου, του οποίου η αρμοδιότητα επί αιτήσεων αναιρέσεως είναι περιορισμένη, διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο απ' ό,τι η διαφορά που εκδίκασε το Πρωτοδικείο. Στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο της νομικής λύσεως που δόθηκε ενόψει των ισχυρισμών που προβλήθηκαν και εξετάστηκαν ενώπιον του πρωτοβάθμου δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., C-136/92 P, Eridania SpA κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 59, και διάταξη της 28ης Ιουνίου 2001. C-352/99 P, Συλλογή 2001, σ. I-5037, σκέψη 53).

51 Επομένως, το εν λόγω επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο.

52 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται η απόρριψη ως αβάσιμου του πρώτου σκέλους του λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος.

Επί του δεύτερου σκέλους του λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον προσδιορισμό του βαθμού της προσοχής που δείχνει ο μέσος καταναλωτής

Επιχειρήματα των διαδίκων

53 Η Henkel παραδέχεται ότι, καταρχήν, ο βαθμός της προσοχής που δείχνει ο μέσος καταναλωτής μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του προϊόντος. Ωστόσο, υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς την ανάλυση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο, από κανένα στοιχείο δεν μπορεί καταρχήν να συναχθεί ότι, για τα προϊόντα ευρείας καταναλώσεως, ο βαθμός της προσοχής που δείχνει ο καταναλωτής δεν είναι ιδιαίτερα υψηλός. Κατ' αυτήν, επιβάλλεται, αντιθέτως, η εκτίμηση ότι για τα είδη ευρείας καταναλώσεως, όπως τα επίμαχα, ο καταναλωτής ενδιαφέρεται ιδιαίτερα να γνωρίζει όχι μόνον το είδος του επίμαχου προϊόντος, αλλά και ποιο ακριβώς είναι το προϊόν.

54 Περαιτέρω, οι παρασκευαστές απορρυπαντικών για πλυντήρια ρούχων και πλυντήρια πιάτων προβάλλουν σαφώς την ποιότητα των διαφόρων προϊόντων τους, όταν τα διαφημίζουν. Επομένως, ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος διαθέτει

τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, θα συσχετίσει ορισμένες ποιοτικές απαιτήσεις με ορισμένα προϊόντα και θα τα διακρίνει, κατ' ανάγκη, με βάση την όψη τους και μόνον.

55 Το ΓΕΕΑ προβάλλει ότι, με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, κρίθηκε ότι το ενδιαφερόμενο κοινό αποτελείται από το σύνολο των καταναλωτών, δεδομένου ότι τα προϊόντα με τη μορφή ταμπλέτας για πλυντήρια ρούχων και πλυντήρια πιάτων είναι αγαθά εξαιρετικά ευρείας καταναλώσεως. Κατά το ΓΕΕΑ, το γεγονός ότι ο μέσος ενδιαφερόμενος καταναλωτής δείχνει ελάχιστη προσοχή στο συγκεκριμένο σχήμα και χρώμα των ταμπλετών οφείλεται ακριβώς στο ότι οι ταμπλέτες δεν πωλούνται χύμα, αλλά σε συσκευασία από την οποία αρκεί να αφαιρεθούν, ενόψει κάθε χρήσεως, μόνον όσες ταμπλέτες είναι απαραίτητες. Ο καταναλωτής κρατεί στο χέρι τις ταμπλέτες αυτές για ελάχιστο μόνο χρονικό διάστημα και δεν έχει λόγο να αναρωτηθεί, κατά το διάστημα αυτό, ποια είναι η ταμπλέτα που πρόκειται να χρησιμοποιήσει.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

56 Η διαπίστωση στην οποία προέβη συναφώς το Πρωτοδικείο, με τις σκέψεις 48 της αποφάσεως Τ-335/99 και 46 της αποφάσεως Τ-336/99, ότι, όσον αφορά τα προϊόντα καθημερινής καταναλώσεως, ο βαθμός της προσοχής που δείχνει ο μέσος καταναλωτής για το σχήμα και τα χρώματα των ταμπλετών για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων δεν είναι υψηλός συνιστά εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και, επομένως, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, δεν υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου, αφού, εν προκειμένω, δεν πρόκειται για αλλοίωση των πραγματικών περιστατικών που υποβλήθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου.

57 Υπό τις συνθήκες αυτές, το δεύτερο σκέλος του λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον προσδιορισμό του βαθμού της προσοχής που δείχνει ο μέσος καταναλωτής, πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του λόγου αναιρέσεως, σχετικά με το χρονικό σημείο κατά το οποίο επιβάλλεται να γίνει η εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος

Επιχειρήματα των διαδίκων

58 Σύμφωνα με τη Henkel, το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε ποιο είναι το κατάλληλο χρονικό σημείο για να εξεταστεί η ύπαρξη διακριτικού χαρακτήρα των σημάτων των οποίων ζητείται η καταχώριση. Η εκτίμηση αυτή πρέπει, σύμφωνα με τη Henkel, να γίνει με βάση τα πραγματικά περιστατικά που υφίστανται κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως. Μόνο βάσει των πραγματικών περιστατικών που γνωρίζει κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, μπορεί ο δικαιούχος να αποφασίσει αν θα υποβάλει αίτηση για την καταχώριση του σήματος. Προκειμένου να κριθεί αν ένα σημείο περιέχει χαρακτηριστικά στοιχεία που δεν περιορίζονται στα τυπικά για το προϊόν χαρακτηριστικά ή στα επιβαλλόμενα από τεχνικούς λόγους χαρακτηριστικά, μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνον τα προϊόντα και τα τυπικά χαρακτηριστικά τους που είναι γνωστά κατά τον χρόνο υποβολής της εν λόγω αιτήσεως.

59 Η Henkel, επικαλούμενη την κατάσταση στην αγορά κατά τον χρόνο υποβολής των αιτήσεών της καταχωρίσεως, προβάλλει ότι η προϋπόθεση περί υπάρξεως διακριτικού χαρακτήρα πληρούνταν κατά το χρονικό εκείνο σημείο. Κατ' αυτήν, η σκόνη αποτελούσε τότε τον τυπικό τρόπο εμφανίσεως των προϊόντων για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων, οπότε η απλή ιδέα της ταμπλέτας προσέδιδε ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στα προϊόντα αυτά, χαρακτηριστικό το οποίο δεν περιοριζόταν στη μορφή του προϊόντος που ήταν τότε συνηθισμένη και που επιβαλλόταν από τεχνικούς περιορισμούς. Η Henkel υποστηρίζει ότι, λόγω των νεωτερικών χαρακτηριστικών τους, τα οποία δεν οφείλονταν σε τεχνικές επιταγές ούτε συνδέονταν με το προϊόν, τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση είχαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σχέση με τα προϊόντα που κυκλοφορούσαν τότε στην αγορά.

60 Το ΓΕΕΑ υποστηρίζει ότι, με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Πρωτοδικείο δεν έκρινε απαραίτητο να αποφανθεί ως προς το ζήτημα αυτό, διότι είχε διαπιστώσει ότι τα επίδικα σήματα στερούνταν διακριτικού χαρακτήρα ήδη κατά τον χρόνο υποβολής των αιτήσεων καταχωρίσεως. Υποστηρίζει ότι οι προϋποθέσεις για την καταχώριση κοινοτικού σήματος πρέπει να πληρούνται τόσο κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως όσο και κατά τον χρόνο της καταχωρίσεως. Εν προκειμένω, η καταχώριση προσέκρουσε ιδίως στο γεγονός ότι ο συνδυασμός σχήματος και χρωμάτων των ταμπλετών είχε καταστεί συνήθης.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

61 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, ένα σήμα διαθέτει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, όταν το σήμα αυτό καθιστά δυνατή τη διάκριση των προϊόντων ή των υπηρεσιών ως προς τα οποία ζητείται η καταχώρισή του από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.

62 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 57 της αποφάσεως Τ-335/99 και με την αντίστοιχη σκέψη της αποφάσεως Τ-336/99, ότι δεν απαιτείται να αποφανθεί ποιο είναι το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα των σημάτων, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αφού είχε κρίνει ότι τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση δεν καθιστούν δυνατή τη διάκριση της προελεύσεως των επίδικων προϊόντων, η κρίση δε αυτή δεν μπορεί να αμφισβητηθεί λόγω του σχετικά μεγάλου αριθμού των παρόμοιων ταμπλετών που ήδη κυκλοφορούσαν στην αγορά.

63 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε καμία νομική πλάνη, κρίνοντας ότι δεν απαιτείται να αποφανθεί σε ποιο από τα δύο επίμαχα χρονικά σημεία, ήτοι κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως ή κατά τον χρόνο πραγματικής καταχωρίσεως, επιβάλλεται να γίνει η εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα των επίμαχων σημάτων.

64 Επομένως, το τρίτο σκέλος του λόγου αναιρέσεως, σχετικά με το χρονικό σημείο κατά το οποίο επιβάλλεται να γίνει η εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος, πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αβάσιμο.

65 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι οι αιτήσεις αναιρέσεως είναι αβάσιμες και πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθούν.

Επί των δικαστικών εξόδων

66 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται και στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον νικήσαντα διάδικο. Δεδομένου ότι η Henkel ηττήθηκε και το ΓΕΕΑ έχει ζητήσει να καταδικαστεί αυτή στα δικαστικά έξοδα, η Henkel πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Απορρίπτει τις αιτήσεις αναιρέσεως.**

2) **Καταδικάζει τη Henkel KGaA στα δικαστικά έξοδα.**

Skouris Cunha Rodrigues Puissochet

Schintgen Macken

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Απριλίου 2004.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

V. Skouris